

Länsstyrelsen
Värmland

Riksintresse för kulturmiljövården

Persberg

Områdesnamn:	Persberg
Områdesnummer:	K 8
Kommun:	Filipstad
Socken:	Färnebo

Sammanfattning

Innehåll:

Gruvor av senmedeltida ursprung. Industri- och arbetarbebyggelse, bruksherrgård med mera. 1700- till 1900-tal.

Urvalsmotiv:

Vetenskapligt/pedagogiskt. Persberg tillhör, tillsammans med gruvorna i Nordmark, de äldsta och för järnframställningen i västra Bergslagen mest betydelsefulla gruvorterna. Orten har sina rötter i 1300-talets bergshantering och har på sina ställen mycket representativ och välbevarad bebyggelse.

Beskrivning

Järnmalmsgruvorna på Persbergshalvön är de största inom Filipstads bergslag och tillhör, tillsammans med gruvorna i Nordmark, de äldsta i den mellansvenska bergslagsbygden. I anslutning till gruvorna anlades en av länets äldsta hyttor, Yngshyttan, som tillsammans med Nykroppa kronobruk under 1600-talet var landskapets ledande järnproducenter. Storgruvan på Odalfältet och Högbergsfältet med sina 15-tal gruvhål och intill 200 meter djupa gruvschakt bildar stommen inom gruvfältet och var i kontinuerlig drift in till mitten av 1900-talet. Den så kallade Tilas stoll, upptagen 1762, är en ort som i sjön Yngens nivå leder in i berget och uppvisar tydliga spår efter den äldre tillmagningsprocessen. Persbergshalvön innehåller en för hytt- och gruvorter typisk socialt och funktionellt varierade bebyggelsemiljö med herrgård, kapell, skolhus, arbetarbebyggelse och industribyggnader. Det småskaliga odlingslandskapet på Högbergsfältets sluttningar bidrar till att exemplifiera den socialhistoriska miljön och kombinationen av gruv- och jordbruksarbete.

Kulturhistoriskt värde

Persberg tillhör de äldsta och för järnframställningen i västra bergslagsbygden mest betydelsefulla gruv- och hyttorterna med rötter i medeltida bergshantering. Mot en storslagen naturbakgrund ges här en autentisk föreställning om Bergslagens tidigindustriella bergs- och järnhantering samt om arbetsvillkor och livsmiljö i de för Bergslagen typiska gruv- och hytt samhällena. Persberg tilldrar sig dessutom ett stort botaniskt och geologiskt intresse.

Hot

Ej specificerat.

Skydd

- Delar av gruvfältet utgör fornminne enligt Kulturminneslagen (KML)
- Högbergfältet utgör naturreservat enligt Miljöbalken (MB)

Avsikter och åtgärder

Nybebyggelse och förändringar av befintliga byggnader, anläggningar, vägar med mera behandlas restriktivt. Fortsatt hävd av öppna odlingsytor.

Riksantikvarieämbetets värdetext (1996):**Motivering:**

Gruvmiljö och en av de äldsta gruvorterna i den mellansvenska bergslagsbygden och som genom sin storlek är av europeisk industrihistorisk betydelse.

Uttryck för riksintresset:

Storgruvan på Odalfältet och Högbergfältet med 40-tal gruvhål. Tydliga spår efter den gamla tillmaktningprocessen i den 1762 upptagna så kallade Tilas stoll. Herrgård, kapell, skolhus, arbetarbebyggelse, industribyggnader samt utskeppningsplats och småskaligt odlingslandskap.

I området ingår även:

-

Övrigt

Riksintresset Persberg överensstämmer i stort med kulturmiljön Persberg (172) enligt kulturmiljöprogrammet för Värmlands län.

Referenser

- Kulturminnesvårdens riksintressen i Värmlands län, Länsstyrelsen 1980.

Ändringsinformation

Datum:	Kommentar:
2007-11-05	Huvuddelen av informationen hämtad från 1988 års beskrivning av riksintressen i Värmlands län.
2007-12-10	Beskrivningen av områdets skydd ändrad till aktuella förhållanden och gällande lagstiftning.